

A EVOLUCIÓN DAS CAIXAS GALEGAS NA ÚLTIMA DÉCADA E A SÚA POSTERIOR TRANSFORMACIÓN

MARÍA LUZ GARRIDO GONZÁLEZ
Universidade de Vigo

RECIBIDO: 28 de outubro de 2013/ ACEPTADO: 30 de xullo de 2014

Resumo: Neste traballo estúdase a evolución das caixas de aforros que operaron en Galicia nos anos previos ao proceso de reestruturación financeira: Caixanova e Caixa Galicia, e analízase a situación á que chegaron estas como consecuencia do seu proceso de fusión e a posterior conversión en banco. Para a investigación, que comprende datos anuais durante o período 2000-2012, escolléronse as variables e as ratios adecuadas de acordo coa teoría contable, coa literatura previa e coas memorias das institucións de crédito, para determinar a rendibilidade, solvencia e liquidez destas entidades. Ademais, trátase de evidenciar cales foron os principais causantes que levaron a unha nova integración das caixas fusionadas no grupo NCG Banco mediante axudas do FROB.

Palabras clave: Caixas de aforros / Reestruturación financeira / Fusión / Ratios.

The Evolution of Galician Savings Banks in the Last Decade and their Later Restructuring

Abstract: This work is devoted to study the evolution of the savings banks that have been operating in Galicia in the years immediately before the financial restructuring, that is, Caixanova and Caixa Galicia. Their situation as a consequence of their merging process and the later conversion in a common commercial bank is also analyzed. For this investigation, that includes annual data during the period 2000-2012, several variables and ratios were chosen in accordance to the accounting theory, the existing literature and the reports of credit institutions, in order to determine the profitability, solvency and liquidity of these credit agencies. Moreover, we intended to show the main causes that led to a new incorporation in the NCG Banco group with the help of FROB.

Keywords: Savings banks / Financial restructuring / Merger / Ratios.

1. INTRODUCCIÓN

A crise financeira orixinada en Estados Unidos a finais do ano 2007 provocou unha situación de deterioración no sistema financeiro a nivel mundial, o que, unido á burbulla inmobiliaria no noso país, redundou en problemas de solvencia e liquidez para o sistema bancario español. Esta situación puxo en marcha un conxunto de axudas públicas co fin de garantir a estabilidade do sistema financeiro no curto prazo, como a creación do *Fondo de Adquisición de Activos Financeiros (FAAF)* en outubro de 2008 e un mes despois o outorgamento de avais para que as entidades puidesen emitir débeda nos mercados financeiros. Con todo, estas medidas non foron suficientes, polo que se iniciou un forte proceso de reestruturación.

ción do sistema financeiro español que afectou diferencialmente ao sector das caixas de aforros.

Segundo o Banco de España (2011, p. 1), o sector das caixas de aforros acusaba problemas específicos como o exceso de capacidade instalada, a desmedida fragmentación do sector, a elevada dependencia dos mercados financeiros por xunto e a grande exposición ao risco inmobiliario. Entre as principais reformas acaecidas con miras a corrixir estes excesos, a CECA (2013) sinala as sucesivas integracións de caixas de aforros a través de fusións, adquisicións e sistemas institucionais de protección (SIP)¹; a reforma dos seus órganos de goberno reforzando os requisitos de profesionalidade e limitando a presenza de representantes políticos; a actuación a través dun banco controlado pola caixa ou mediante a transformación en fundacións de carácter especial; e o endurecemento dos requirimentos de capital².

Neste contexto de reformas do sistema financeiro que radicou ao redor das caixas de aforros, destaca a posta en marcha do FROB³ para regular as axudas nos procesos de fusión e a reestruturación destas, o cal evolucionou ata chegar a nacionalizar determinadas entidades mediante a compra das súas accións, unha vez convertidas en bancos. Isto é o que sucedeu coas caixas da nosa Comunidade, Caixanova e Caixa Galicia, que, tras o seu proceso de fusión, se reconverteron nun novo grupo bancario.

Caixanova é a marca coa que se identificou a Caixa de Aforros de Vigo, Ourense e Pontevedra, constituída o 17 de xullo de 2000 a raíz da fusión das tres caixas do sur de Galicia: a Caixa de Aforros Municipal de Vigo (creada no ano 1880), a Caixa de Aforros Provincial de Ourense e a Caixa de Aforros Provincial de Pontevedra (fundadas nos anos 1933 e 1930, respectivamente). Así mesmo, a dita entidade foi propietaria do 49% do capital social do Banco Gallego.

Pola súa parte, Caixa Galicia, que se constituíu o 3 de abril de 1978, provén da fusión da Caixa de Aforros e Monte de Piedade da Coruña e Lugo e da Caixa de

1 Un SIP (ou fusión fría) é un mecanismo de consolidación de entidades de crédito a través da asunción de determinados compromisos de solvencia e liquidez. Permitted sortear as barreiras territoriais das caixas de aforros mediante a agrupación de varias entidades a cuxa cabeceira ceden parte do poder económico e político, pero conservando a marca e un certo grao de independencia. A regulación dun SIP está incluída na nova Lei de Caixas, isto é, no Real decreto-lei 11/2010, de 9 de xullo, de órganos de goberno e outros aspectos do réxime xurídico das caixas de aforros.

2 De acordo co Real decreto-lei 2/2011, de 18 de febreiro, para o reforzamento do sistema financeiro, o capital principal pasou do 8% ao 10% para o caso de grupos ou entidades que non colocaron como mínimo un 20% do seu capital entre investidores terceiros e que tivesen unha porcentaxe de financiamento por xunto superior ao 20%. Recentemente, a raíz da Circular 7/2012, de 30 de novembro, do Banco de España, ás entidades de crédito sobre requirimentos mínimos de capital principal, fíxase o requisito único do 9%, que se aplicou a partir do 1 de xaneiro de 2013.

3 O FROB (Fondo de Reestruturación Ordenada Bancaria) aprobouse mediante o Real decreto-lei 9/2009, de 26 de xuño, sobre reestruturación bancaria e reforzamento dos recursos propios das entidades de crédito.

Aforros e Monte de Piedade de Ferrol. No ano 1980, a entidade integrou a Caixa de Aforros de Santiago; no ano 1982, a Caixa de Aforros Provincial de Lugo; e entre os anos 1986 e 1988, as Caixas Rurais da Coruña, Pontevedra e Ourense. No ano 2002, Caixa Galicia adquiriu o 37% do Banco Etcheverría⁴ a través da súa corporación.

Como consecuencia do proceso de reestruturación bancaria no noso país, o 1 de decembro de 2010 xurdiu da fusión das dúas caixas anteriores a nova caixa de aforros denominada Novacaixagalicia. Porén, as maiores esixencias de capital ás entidades de crédito establecidas mediante o Real decreto-lei 2/2011 conduciron a que a caixa procedente da fusión acudise ás inxeccións de capital do FROB para cumprir cos novos requirimentos, sendo obrigatoria a súa conversión en banco. En efecto, tan só un ano despois (o 14 de setembro de 2011) Novacaixagalicia dedicouse unicamente á xestión da obra social e traspasou todo o seu negocio financeiro a NCG Banco, o cal actuou por razóns estratéxicas a través de dúas marcas comerciais: Novagalicia Banco en Galicia, Asturias e León, e EVO Banco no resto do país. De todas as formas, o banco non cumpriu coas esixencias de recapitalización marcadas polo Banco de España, polo que foi nacionalizado⁵ o 30 de setembro de 2011.

O obxectivo deste traballo consiste en analizar un conxunto de ratios das entidades galegas durante os anos 2000-2012 para coñecer a súa traxectoria durante a última década e a situación que presentaron tras a súa fusión, ademais da que resultou mediante a súa posterior transformación en banco. Así mesmo, trataremos de explicar a actuación do Estado a través de distintas modalidades do FROB para recapitalizar as entidades obxecto de estudo.

A análise de ratios foi aplicada a diferentes sectores co fin de poder avaliar o estado de saúde das empresas. Para o sector bancario, cómpre mencionar os traballos pioneiros no noso país de Laffarga, Martín e Vázquez (1985, 1986, 1987), que utilizaron ratios contables para aproximar a solvencia das entidades bancarias; por outro lado, Maudos e Pastor (2000) empregaron ratios de custos e rentabilidade; Fuentes (2001) seleccionou, entre outros, indicadores da estrutura do negocio, de eficiencia e produtividade.

En relación coas caixas de aforros galegas, ata o momento elaboráronse traballos sobre a súa perspectiva histórica, como poden ser os de Maixé-Altés, Lindoso e Vilar (2003) ou Maixé-Altés (2005). Outros autores, como Gómez (2008) ou Martínez e Moyo (2008), fixéronse nos aspectos individuais de crecemento destas caixas; mentres que Pisón, Buch e Fernández-Feijóo (1996) e Pisón *et al.* (1997, 1998) estudaron varias posibilidades de fusión das caixas galegas. Así e todo, na nosa investigación aplicamos a técnica de ratios ás caixas galegas para diagnos-

4 O Banco Etcheverría, o máis antigo de España, fundouse en Betanzos (Galicia) no ano 1717.

5 En canto ás entidades participadas provenientes da fusión, cómpre sinalar que o Banco Gallego pasa a ser controlado practicamente na súa totalidade polo FROB, que o vende ao Banco Sabadell; mentres que a participación no Banco Etcheverría foi adquirida polo banco privado venezolano Banesco.

ticar a súa posición económico-financeira antes, durante e despois da fusión destas.

Para alcanzar o obxectivo formulado, o artigo estrutúrase da seguinte forma. Logo desta breve introdución, descríbese a mostra e a metodoloxía empregada. A continuación, analízanse os resultados conseguidos e, por último, expóñense as principais conclusións.

2. MOSTRA E METODOLOXÍA

Unha vez exposta a situación de reformas das caixas de aforros a nivel nacional, distinguindo o caso concreto das caixas galegas, nesta sección vanse indicar os datos que compoñen a mostra e as fontes de información utilizadas, así como a técnica de ratios empregada para analizar estas institucións.

2.1. MOSTRA

Tal e como se acaba de mencionar, a nosa investigación centrouse nas caixas de aforros da rexión galega. O período temporal utilizado comprende os anos 2000 a 2012. Non obstante, para poder extraer uns resultados máis relevantes, estableceuse unha comparación con outras entidades que podemos considerar de referencia en España, La Caixa e Caja Madrid, nos últimos anos previos ao proceso de reestruturación (entre os anos 2000 e 2010).

Os datos para realizar o estudo foron obtidos do rexistro oficial de contas anuais da Comisión Nacional do Mercado de Valores (CNMV). En concreto, utilizáronse os estados financeiros individuais de cada unha das caixas orixinais, Caixanova e Caixa Galicia, para o período 2000-2009; así como os informes financeiros de tipo individual no caso da entidade resultante da fusión Novacaixagalicia para o ano 2010, e os referentes ao banco NCG Banco nos anos 2011 e 2012.

Cómpre aclarar que, aínda que a fusión tivo lugar en decembro de 2010, para realizar determinados cálculos referentes ao ano 2010 consideramos como resultado dese exercicio o obtido por Novacaixagalicia en decembro de 2010 máis a suma dos resultados agregados de Caixanova e Caixa Galicia desde o 1 de xaneiro ata o 30 de novembro de 2010. Por outra parte, aínda que a conversión da entidade fusionada en banco se produciu en setembro de 2011, o acordo de segregación ten efectos contables desde o 1 de xaneiro de 2011⁶.

2.2. DEFINICIÓN DE RATIOS

Para estudar a evolución das caixas de aforros galegas e a súa conversión en grupo bancario utilizamos ratios financeiras, isto é, cocientes entre dúas magnitu-

⁶ Vid. o punto 1 do informe de xestión de NCG Banco do ano 2011.

des financeiras obtidas nos estados contables. De acordo con Laffarga, Martín e Vázquez (1985), as ratios permiten a comparación entre empresas e son útiles para determinar a saúde financeira dunha organización.

Na contorna das entidades de crédito, López e Sebastián (2008) consideran que a interpretación dos estados financeiros parte da análise de ratios, posto que permite avaliar aspectos da xestión dunha entidade bancaria.

Non obstante, como sinala Chamorro (1995, p. 152), un dos principais inconvenientes na aplicación desta ferramenta é a elección das ratios máis adecuadas. No noso caso, elixíronse un grupo de ratios contables de uso común para medir factores da xestión das caixas de aforros, como son a liquidez, a solvencia, o endebedamento, a rendibilidade e o risco. A continuación expóñense e descríbense brevemente as ratios empregadas nesta investigación.

2.2.1. Ratios de liquidez

A liquidez refírese á disposición en todo momento de fondos para facerlles fronte ás variacións de créditos e depósitos, de maneira que as entidades de crédito están obrigadas polo Banco Central a manter un determinado nivel de activos líquidos. Con carácter xeral, estas institucións dispoñen de distintos instrumentos para obter liquidez, entre os que destacamos a captación de depósitos de clientes.

A liquidez é un concepto difícil de avaliar debido ao seu carácter dinámico (necesitaríamos coñecer o vencemento das partidas de activo e pasivo). Non obstante, algunhas das ratios de liquidez utilizadas para medir a capacidade de facer fronte ás débedas no curto prazo por parte destas institucións son as seguintes:

$$Liquidez1 = \frac{D}{C} \quad (1)$$

$$Liquidez2 = \frac{Caixa}{AT} \quad (2)$$

onde D son os depósitos da clientela; C é o crédito á clientela; $Caixa$ é a caixa e os depósitos en bancos centrais⁷; e AT é o activo total.

2.2.2. Ratios de solvencia

As entidades de crédito tamén deben contar con recursos propios suficientes para absorber perdas potenciais e para garantir os riscos asumidos nas súas operacións de activo.

⁷ Este epígrafe do balance reflicte o valor das moedas e billetes que son propiedade da entidade e os saldos debedores co Banco de España e con outros bancos centrais.

Dentro dos recursos propios distínguense dous grupos: os *recursos propios básicos (ou Tier 1)*, que conforman o elemento máis importante do conxunto de recursos propios pola súa dispoñibilidade inmediata e un alto grao de estabilidade e permanencia no tempo; e os *recursos propios de segunda categoría (ou Tier 2)*, que se definen por ter un grao de permanencia e de estabilidade menor que os recursos propios básicos. Dentro do *Tier 1* atópase o *Core Capital*, que inclúe principalmente o capital máis as reservas. Polo que respecta ás esixencias relativas aos recursos propios, o *Tier 1* debe representar cando menos o 50% do capital total mínimo requirido (8%) e, en consecuencia, o *Tier 2* non pode superar o importe do *Tier 1*⁸.

Para estudar a solvencia utilizáronse dúas ratios de capital habituais que relacionan os recursos propios cos activos ponderados polos seus riscos⁹:

$$\text{Solvencia} = \frac{RP}{AT} = \frac{K + R + R_r + BN + CP + PP + DS}{AT} \quad (3)$$

$$\text{Ratio Core - Capital} = \frac{K + R}{AT} \quad (4)$$

onde *RP* son os recursos propios; *K* é o capital¹⁰; *R* son as reservas; *R_r* son as reservas de revalorización; *BN* é o beneficio neto (resultado do exercicio); *CP* son as cotas participativas; *PP* son as participacións preferentes; *DS* é a débeda subordinada (obrigas e bonos subordinados); e *AT* é o activo total.

2.2.3. Ratios de endebedamento

A ratio de apancamento é unha medida do risco financeiro, e tamén nos proporciona información sobre a estrutura financeira das entidades, é dicir, a distribución do pasivo entre recursos alleos ou débedas e capitais propios. A taxa de endebedamento será alta cando se acuda en maior medida a fontes externas de financiamento. A ratio de endebedamento obtense da relación por cociente entre as seguintes magnitudes:

$$\text{Endebedamento} = \frac{RA}{RP} = \frac{D + D_{ec} + D_{bc} + VRF_d}{K + R + R_r + BN + CP + PP + DS} \quad (5)$$

⁸ Os principais compoñentes do *Tier 1* son o capital ou fondo de dotación e as cotas participativas (no caso das caixas de aforros), a prima de emisión, as reservas, o resultado do exercicio corrente destinado ao incremento de reservas, e as participacións preferentes. En relación co *Tier 2*, este comprende as reservas de revalorización e a débeda subordinada (obrigas e bonos subordinados). Vid. a Circular de solvencia 3/2008 do Banco de España e a Circular 4/2011, de 30 de novembro, do Banco de España, que modifica a anterior.

⁹ Para os nosos cálculos de solvencia substituímos no denominador das relacións a partida “activos ponderados por risco” polo “activo total”, posto que as entidades de crédito non publican información acerca das ponderacións dos activos.

¹⁰ Esta partida vai incluír o importe da prima de emisión no caso de que a houber, isto é, a cantidade desembolsada nas emisións de capital por riba do nominal.

onde RA son os recursos alleos¹¹; RP son os recursos propios¹²; D son os depósitos da clientela; D_{ec} son os depósitos de entidades de crédito; D_{bc} son os depósitos de bancos centrais; e VRF_d son os débitos representados por valores negociables.

2.2.4. Ratios de rendibilidade

Existen multitude de ratios que miden os resultados da empresa en función dos recursos empregados para obtelos. Con todo, as dúas ratios de rendibilidade clásicas na literatura financeira son a rendibilidade dos activos (ROA) e a rendibilidade dos recursos propios (ROE):

$$ROA = \frac{BN}{AT} \quad (6)$$

$$ROE = \frac{BN}{RP} \quad (7)$$

onde BN é o beneficio neto (resultado do exercicio); AT é o activo total; e RP son os recursos propios.

2.2.5. Ratios de risco

A morosidade é un dos riscos máis importantes da actividade bancaria. A ratio de morosidade expresa a porcentaxe dos créditos que se atopan en dificultades de ser devoltos.

A banca, ademais de asumir riscos, ten a obriga de previlos. Neste sentido, empregáronse como medidas de risco a taxa de morosidade e a seguinte relación que indica a porcentaxe de provisións para insolvencias sobre os créditos a clientes:

$$\% \text{ Provisións sobre crédito} = \frac{PI}{C} \quad (8)$$

onde PI son as provisións para insolvencias (cobertura específica, xenérica e estatística)¹³; e C é o crédito á clientela.

11 Son todos recursos alleos dentro de balance. Nos informes de xestión das caixas faise mención doutros recursos alleos que están fóra de balance e que forman parte dos recursos totais de clientes de cada entidade: o patrimonio dos fondos de investimento e de pensións e os recursos captados polas filiais de seguros.

12 Vid. os compoñentes dos recursos propios (RP) na ratio *Solvencia*.

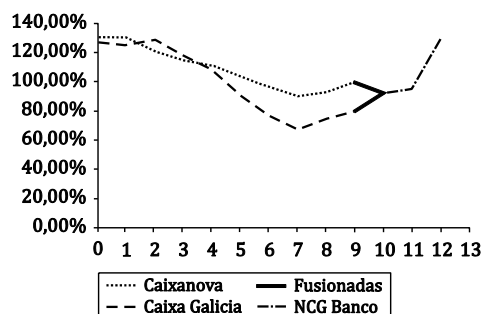
13 As provisións *específicas* dependen dos dubidosos que van xurdindo; as *xenéricas*, do total do crédito, polo que se aplican aos activos sans a través dunha porcentaxe fixa, existindo un tope máximo; e as *estatísticas*, que tamén dependen do total do crédito e que se calculan tendo en conta as perdas de anos anteriores. Esta última implantouna en xullo de 2000 o Banco de España para corrixir, tal e como sinala Saurina (2002, p. 130), algúns inconvenientes que formulaban a dotación específica e a xenérica ante un escenario de elevada competencia bancaria e nunha dilatada fase expansiva da economía nacional.

3. EVOLUCIÓN E ANÁLISES DOS RESULTADOS

Unha vez indicadas as ratios usadas para a análise das entidades de crédito da mostra, pasamos a mostrar a súa evolución durante o período 2000-2012 a través de gráficas de liñas.

Se analizamos a liquidez de Caixanova e de Caixa Galicia pode observarse a partir das gráficas 1 e 2, *Liquidez 1* e *Liquidez 2*, que a liquidez viña sufrindo unha deterioración en ambas as dúas entidades, mentres que se recuperou lixeiramente nos últimos anos de actividade por separado. Logo da fusión destas no ano 2010, apréciase un valor intermedio de *Liquidez 1* coherente cos achegados polas caixas orixinarias.

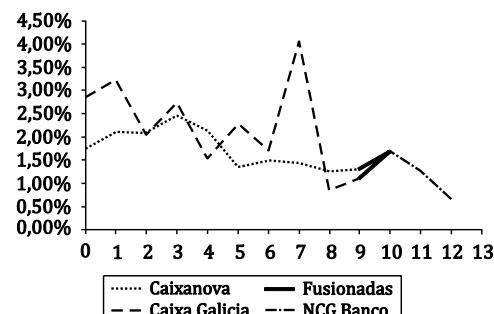
Gráfica 1.- Depósitos da clientela/Crédito á clientela (*Liquidez1*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Liquidez1*.

FONTE: Elaboración propia.

Gráfica 2.- Caixa e depósitos en bancos centrais/Activo total (*Liquidez2*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Liquidez2*.

FONTE: Elaboración propia.

Cómpre indicar que, malia que no ano 2010 os depósitos en xeral se mantiveron¹⁴, a partida "Crédito á clientela" descendeu non só polos efectos da crise económica, senón tamén polas medidas acordadas polo Banco de España en materia de desconcentración de riscos e minoración de consumo de recursos propios¹⁵. Polo tanto, estas circunstancias produciron unha mellora da mencionada ratio para o ano sinalado. Isto tamén se mostra nos anos nos que a entidade actúa xa como banco, é dicir, 2011 e 2012, posto que unha das vías para fortalecer a liquidez foi o desinvestimento en sectores cun maior perfil de risco (crédito vinculado ao sector construtor inmobiliario e crédito con grandes empresas) e a redución do balance. Precisamente, no ano 2012 produciuse a variación máis importante do epígrafe

¹⁴ En concreto, a partida "Depósitos da clientela" resultante da fusión coincide practicamente coa suma dos "Depósitos da clientela" de ambas as dúas caixas.

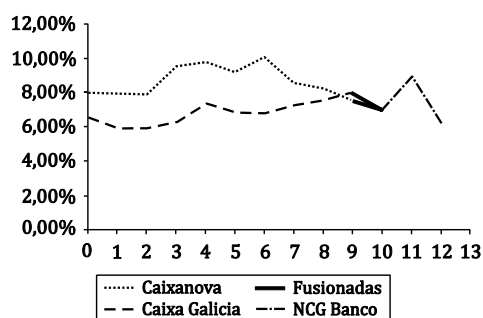
¹⁵ De feito, no total de "Crédito á clientela" descontáronse perdas estimadas no valor razoable de determinadas operacións crediticias. Vid. a nota 1.2 da Memoria de Novacaixagalicia do ano 2010.

“Crédito á clientela” como consecuencia da transferencia de activos crediticios á Sociedade de Xestión de Activos procedentes da Reestruturación Bancaria (SAREB)¹⁶.

Porén, no caso da evolución da ratio *Liquidez 2*, apréciase que o valor deste coeficiente descendeu notablemente entre os anos 2011 e 2012, xa que neste período, a pesar da redución do activo total da entidade, tivo lugar unha diminución próxima ao 70% dos depósitos no Banco de España¹⁷.

Polo que respecta aos índices de capitalización das entidades, é destacable a posición de vantaxe de Caixanova sobre Caixa Galicia entre os anos 2000 e 2009, tal e como se mostra nas gráficas 3 e 4: *Solvencia e Ratio Core-Capital*, respectivamente.

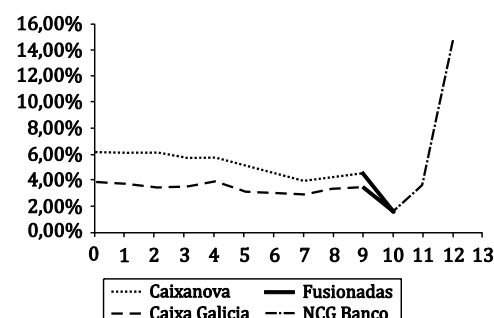
Gráfica 3.- Recursos propios/Activo total (*Solvencia*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Solvencia*.

FONTE: Elaboración propia.

Gráfica 4.- Capital e reservas/Activo total (*Ratio Core-Capital*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Ratio Core-Capital*.

FONTE: Elaboración propia.

Debido aos axustes do proceso de fusión no ano 2010 e á política de prudencia adoptada, os recursos propios da entidade fusionada resultante descendieron en comparación coa suma dos fondos propios achegados polas caixas orixina-

16 A SAREB é unha sociedade de xestión de activos á que se traspasan determinadas categorías de activos das entidades participadas polo FROB. Trátase basicamente de activos danados ou cuxa permanencia en balance se considera prexudicial para a viabilidade da entidade. Vid. a Lei 9/2012, de 14 de novembro, de reestruturación e resolución de entidades de crédito. Para o caso que nos ocupa, en decembro de 2012, NCG Banco traspasoulle á SAREB activos inmobiliarios polo prezo de 5.097 millóns de euros, a cal satisfixo o dito importe mediante a entrega de valores representativos de débeda, emitidos por esta sociedade de xestión e garantidos polo Estado.

17 Vid. a nota 5 da Memoria de NCG Banco do ano 2012. Lembremos que o coeficiente de reservas mínimas (antigo coeficiente de caixa) indica a porcentaxe de depósitos que as entidades de crédito deben manter en forma de reservas líquidas nos bancos centrais nacionais e que, polo tanto, non pode ser utilizado para investir ou para conceder préstamos. O 18 de xaneiro de 2012 o BCE reduciu esta porcentaxe desde o 2% ata o 1%.

rias¹⁸. De feito, nas dúas gráficas vemos que a solvencia en xeral caeu no ano 2010. En cambio, os índices de capitalización aumentaron no ano 2011 como consecuencia da nova normativa que endureceu os requisitos de capital e motivou que NCG Banco levase a cabo unha ampliación de capital por importe de 2.465 millóns de euros, que foron achegados polo FROB¹⁹.

Finalmente, no ano 2012 observamos dúas evolucións opostas das ratios de capitalización; por un lado, a ratio *Solvencia* volveu contraerse debido a un descenso importante dos recursos propios, provocado fundamentalmente polo resultado negativo do exercicio 2012; e, por outro lado, destaca a evolución positiva da *Ratio Core-Capital* grazas á inxección pública de capital de 5.425 millóns de euros procedentes do Plan Europeo de Recapitalización²⁰ e á transformación de participacións preferentes do FROB en accións²¹.

A solvencia que se acaba de analizar está relacionada co endebedamento, que serve para estudar a estrutura financeira dunha entidade confrontando os recursos alleos cos recursos propios, ademais de ser unha medida do risco financeiro asumido pola institución. Así pois, na gráfica 5 vese que Caixa Galicia estivo máis endebedada que Caixanova en todos os anos da mostra, agás no 2009. Como resultado da fusión, a posición de endebedamento aumentou, aínda que no ano 2011 se produciu un descenso significativo desta ratio a causa do incremento dos recursos propios e da diminución do financiamento alleo, en concreto do proveniente dos depósitos de clientes e da emisión de valores de renda fixa. En cambio, no ano 2012 o endebedamento do banco volveu crecer polo forte decrecemento dos recursos propios.

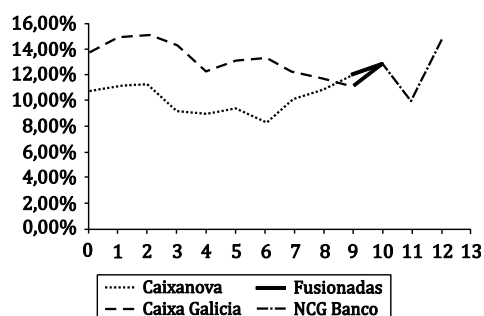
Na gráfica 6, que representa a evolución do peso das provisións sobre o total de crédito á clientela, percíbese que na maioría dos anos previos á fusión as dúas entidades mantiveron porcentaxes similares, e que Caixanova superou a Caixa Galicia entre os anos 2002 e 2009. A partir do proceso de fusión distínguese un crecemento pronunciado da ratio *% Provisións sobre crédito*, que continúa ao longo do seguinte ano coa entidade xa reconvertida en banco, aínda que o crecemento se atenúa no último ano analizado.

18 Vid. o punto 4 (apartado b) do informe de xestión de Novacaixagalicia do ano 2010.

19 Nese momento o FROB posuía o 93,16% do capital de NCG Banco fronte ao 6,84% restante, que pertencía a Novacaixagalicia. Unha pequena parte das accións do FROB, o 2,59% do capital do banco, foi adquirido por empresarios galegos a finais do ano 2011. Vid. o punto 3 do informe de xestión de NCG Banco do ano 2011.

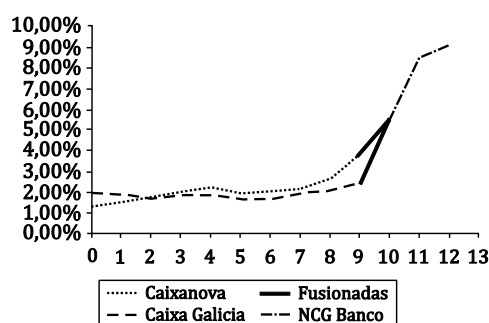
20 O Plan de recapitalización de NCG Banco foi aprobado pola Comisión Europea o 28 de novembro de 2012. Á parte do compromiso de venda da entidade antes do ano 2017, o plan implica un conxunto de medidas entre as que significamos o desinvestimento de parte da carteira de participadas do banco; o cerre ou venda da totalidade do negocio fóra da súa zona tradicional; e a redución de oficinas e persoal.

21 O FROB achegara un total de 1.162 millóns de euros á fusión das caixas galegas en forma de participacións preferentes convertibles. Tras a nova inxección de capital, o FROB pasou a converterse no propietario do 100% das accións de NCG Banco. Vid. o punto 3 do informe de xestión de NCG Banco do ano 2012.

Gráfica 5.- Recursos alleos/Recursos propios (*Endebemento*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Endebemento*.

FONTE: Elaboración propia.

Gráfica 6.- Provisións para insolvencias/ Crédito á clientela (% *Prov. sobre crédito*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable % *Provisións sobre crédito*.

FONTE: Elaboración propia.

Con respecto ao ano 2010, por un lado a fusión puxo en marcha unha política moi conservadora en materia de asignación de riscos crediticios ligada a maiores esixencias de provisiones e, por outro lado, a partida "Crédito á clientela" diminuíu a causa dos axustes levados a cabo pola integración das caixas. No ano 2011 acelerouse o calendario de provisiones con respecto ao saneamento das operacións con garantías de inmobles, provocando un incremento considerable do fondo de insolvencias para ese ano. E no ano 2012 resaltamos a aplicación do Real decreto-lei 2/2012, de 3 de febreiro, de saneamento do sector financeiro e do Real decreto-lei 18/2012, de 11 de maio, sobre saneamento e venda dos activos inmobiliarios do sector financeiro, que obrigaron a dotar provisiones adicionais, e o traspaso de activos á SAREB.

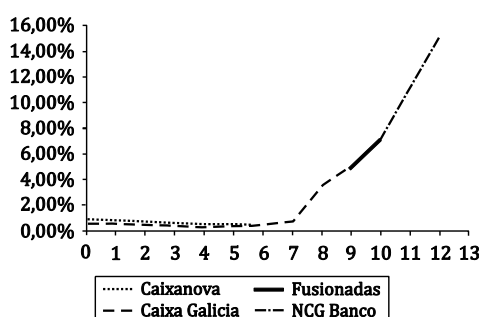
Con respecto á morosidade, na gráfica 7 obsérvase que as dúas caixas rexistraron taxas semellantes, chegando a superpoñerse na representación. Os indicadores de morosidade das institucións situáronse en niveis elevados a partir do inicio da crise financeira e sobre todo a raíz da aplicación da política de saneamento e reclasificación de créditos iniciada coa súa fusión. Aínda así, no ano 2011 o banco xustificou o incremento da súa morosidade polo axuste levado a cabo no asento de fusión, ao detectar niveis de deterioración superiores aos contabilizados polo antigo equipo xestor. No ano 2012 a morosidade da entidade bancaria volveu elevarse significativamente, a pesar da baixada xerada en decembro dese mesmo ano polo efecto contable do traspaso de activos danados á SAREB.

Por último, a gráfica 8 mostra a traxectoria da rendibilidade dos activos (*ROA*)²². Obsérvase que Caixanova foi máis rendible que Caixa Galicia durante os

²² Finalmente, só se representou a ROA, posto que a gráfica da ROE non permite distinguir ben os valores obtidos desta ratio polas caixas durante os dez primeiros anos. A razón é que no último ano estudado (2012) houbo unha variación moi grande da variable analizada, xa que NCG Banco obtivo unha rendibilidade financeira negativa do -197,59%.

anos de actividade independente de cada unha das caixas, aínda que coa súa fusión a rendibilidade empeorou, sobre todo nos anos nos que xa funcionan como banco. A principal causa deste descenso foi a caída dos beneficios con motivo da fusión e os resultados negativos consecutivos que obtivo a entidade NCG Banco debidos, entre outros, aos maiores custos financeiros asumidos –como os xuros polos fondos inxectados polo FROB–, á caída dos ingresos por dividendos e por operacións financeiras, ás maiores achegas ao Fondo de Garantía de Depósitos (FGD)²³, así como ás novas esixencias de provisións.

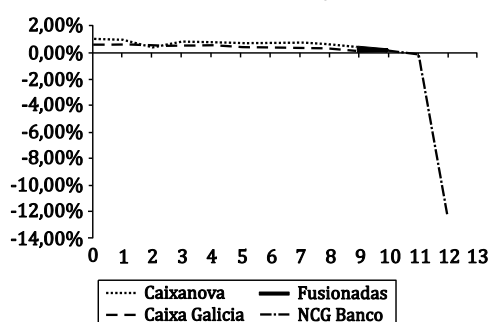
Gráfica 7.- Taxa de morosidade

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Taxa de morosidade*.

FONTE: Elaboración propia.

Gráfica 8.- Beneficio neto/Activo total

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *ROA*.

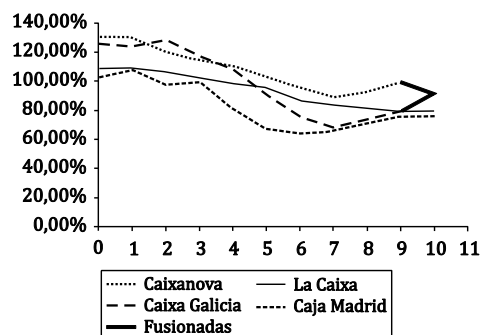
FONTE: Elaboración propia.

Co fin de completar o estudo e situalo no seu contexto, seguidamente se presenta unha breve análise comparativa das caixas galegas con dúas das entidades máis importantes no noso país no que respecta ao volume de activos e de presenza no mercado financeiro español antes de todo o proceso de reformas: La Caixa e Caja Madrid. O estudo proposto comprende as principais variables que se analizaron ata agora, pero, neste caso, entre os anos 2000 e 2010.

Polo que respecta á liquidez (gráfica 9), La Caixa e Caja Madrid comparten coas caixas galegas unha tendencia decrecente ata o ano 2007, o que parece confirmar un comportamento xeral das caixas de aforro. Como aspecto diferencial, destacamos que as entidades galegas presentaron un maior grao de liquidez ata máis ou menos a primeira metade do período.

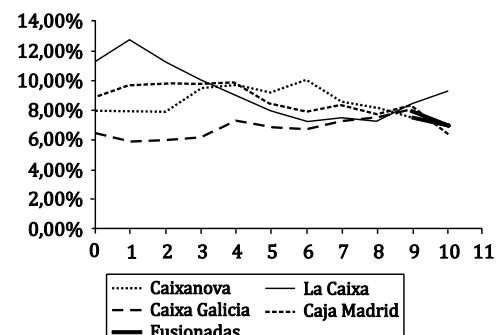
Desde o punto de vista da capitalización (gráfica 10), Caja Madrid aseméllase máis ás caixas galegas, mentres que La Caixa presenta unha evolución diferente. Así, La Caixa presentou un máximo no ano 2001 e, aínda que despois empeorou ata o ano 2006, é a única das entidades que conseguiu recuperarse e alcanzar un nivel de solvencia aceptable (8%) no 2010.

²³ Vid. o Real decreto-lei 16/2011, de 14 de outubro, polo que se crea o Fondo de Garantía de Depósitos de Entidades de Crédito, e o Real decreto-lei 19/2011, de 2 de decembro, polo que se modifica o anterior.

Gráfica 9.- Depósitos da clientela/Crédito á clientela (*Liquidez1*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Liquidez1*.

FONTE: Elaboración propia.

Gráfica 10.- Recursos propios/Activo total (*Solvencia*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Solvencia*.

FONTE: Elaboración propia.

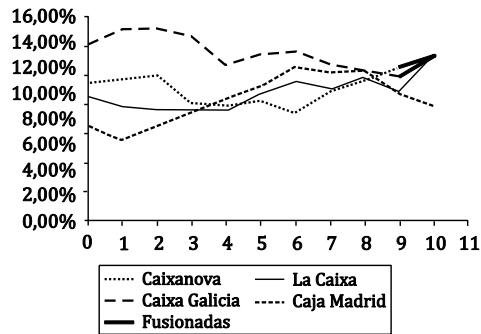
Pola contra, xa se evidencia nese ano que tanto Caja Madrid como Novacaixagalicia ían ter dificultades para alcanzar os novos requirimentos de capital que se aveciñaban. Se, ademais, analizamos o apancamento (gráfica 11), de novo as dúas caixas anteriores ocuparon a peor posición, posto que foron as máis endebedadas.

Para os efectos de rendibilidade dos activos (gráfica 12), destacan os máximos alcanzados por La Caixa e por Caja Madrid no ano 2007. Polo demais, podemos observar que Caixanova presenta os valores máis elevados para esta ratio na maior parte do período. Como característica común, percíbese unha tendencia global de diminución da rendibilidade neste tipo de entidades polo impacto da crise financeira.

En relación coa taxa de morosidade (gráfica 13) e coas provisiones sobre créditos (gráfica 14), constatamos que o conxunto das caixas de aforro comparten unha evolución común na que a taxa de morosidade se mantén en niveis moi baixos ata o ano 2007. A partir dese ano, a crise financeira e económica produce un incremento moi acusado da morosidade, seguido de aumentos das provisiones sobre créditos.

Como aspectos particulares, sinalaremos que en case todos os anos La Caixa foi a entidade cos índices de morosidade máis baixos, mentres que Caja Madrid se caracterizou por posuír os indicadores máis elevados ata o ano 2009. Pola súa parte, as caixas galegas situáronse nunha posición intermedia. Ademais, mantiveron unhas taxas de morosidade semellantes entre si nos anos de actividade por separado. En cambio, a política de extrema prudencia adoptada coa súa fusión disparou o índice de morosidade de Novacaixagalicia ata o 7,09% ao final do exercicio 2010. Así mesmo, como cabería esperar, no caso da evolución das provisiones sobre créditos (gráfica 14) apréciase un comportamento análogo ao da ratio de morosidade para todas as entidades.

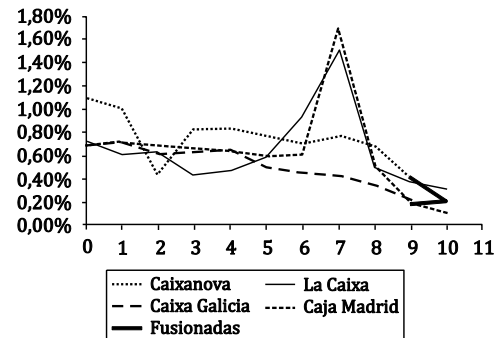
Gráfica 11.- Recursos alleos/Recursos propios (*Endebedamento*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Endebedamento*.

FONTE: Elaboración propia.

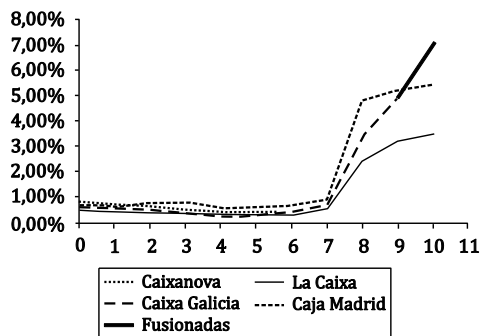
Gráfica 12.- Beneficio neto/Activo total (*ROA*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *ROA*.

FONTE: Elaboración propia.

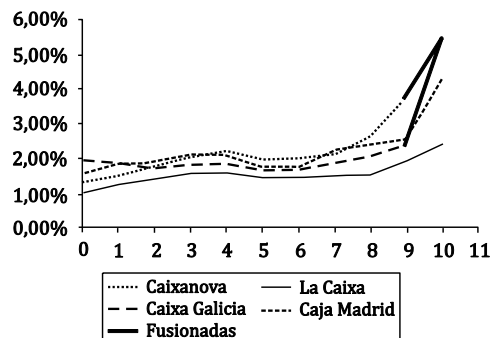
Gráfica 13.- Taxa de morosidade

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *Taxa de morosidade*.

FONTE: Elaboración propia.

Gráfica 14.- Provisións para insolvencias/ Crédito á clientela (*% Prov. sobre crédito*)

NOTA: No eixe horizontal están os anos e no vertical a variable *% Provisións sobre crédito*.

FONTE: Elaboración propia.

4. CONCLUSIÓN

O obxectivo que nos propuxemos con este traballo foi coñecer a evolución das caixas de aforros galegas durante os anos 2000-2012, período no que se produciu a súa fusión e a súa transformación en grupo bancario mediante axudas do FROB. Por esta razón utilizamos un conxunto de ratios para analizar, entre outras, a liquidez, a solvencia e a rendibilidade destas entidades de crédito.

As análises que se presentan neste artigo están baseadas nos datos contables oficiais que publican as entidades de crédito. Queda aberto o debate sobre o nivel

de actualización co que estes datos oficiais reflectían a situación real das entidades de crédito. Neste sentido destacan, por exemplo, os incrementos bruscos da morosidade, que parecen ser froito non só do seu incremento real, senón tamén das novas estratexias de avaliación dos créditos de dubidoso cobramento.

Así pois, á vista dos resultados obtidos, pódese concluír que a liquidez das caixas Caixanova e Caixa Galicia se caracterizou por unha traxectoria descendente na última década. Con motivo da fusión e da posterior conversión en entidade bancaria, o Banco de España obrigou a desinvestir en sectores cun maior perfil de risco, como o sector inmobiliario e o vinculado a grandes empresas, e á redución do balance. Estas medidas, xunto co traspaso de activos danados á SAREB, conduciron a que a liquidez da nova entidade mellorase.

No tocante ás ratios de capitalización ou solvencia, Caixanova presentou valores máis altos que Caixa Galicia durante o horizonte temporal 2000-2009. A raíz dos axustes da fusión no ano 2010, a posición de solvencia de Novacaixagalicia deteriorouse. Ademais, no ano 2011, a entidade fusionada non cumpriu coas maiores esixencias de capital marcadas polo Banco de España, de modo que foi imposta a transformación de Novacaixagalicia en banco para poder solicitar as axudas públicas do FROB coas que fortalecer o seu capital. Desta maneira, a solvencia mellorou, aínda que foi insuficiente para cumprir cos requisitos de recapitalización. Polo tanto, foi necesaria unha nova inxección pública de capital procedente do Plan Europeo de Recapitalización, que logrou mellorar o *Core-Capital* de NCG Banco.

En canto ao endebedamento, Caixa Galicia distinguiuse por valores elevados da ratio ata o ano 2009, superiores aos de Caixanova. Unha vez máis, os axustes da fusión provocaron que a posición de apancamento da nova entidade se agravase. No ano 2011, o capital achegado polo FROB, unido á diminución de financiamento alleo, serviu para mitigar o endebedamento, mentres que no ano 2012 este volveu aumentar por causa do descenso dos recursos propios.

En relación co risco, Caixanova e Caixa Galicia mantiveron ratios similares de morosidade e de provisións sobre créditos. A política de saneamento posta en marcha coa fusión e coas novas esixencias de provisións polo endurecemento do contexto normativo fixeron incrementar as porcentaxes anteriores nos últimos anos da mostra (2010-2012).

Por último, ao analizar a rendibilidade, concretamente a rendibilidade dos activos, observamos que Caixanova alcanzou valores máis altos que Caixa Galicia na maioría dos anos estudados. Porén, a dinámica de redución e de reequilibrio do balance que se iniciou co proceso de fusión, xunto coas perdas sobrevidas nos exercicios de actividade como banco, deron lugar á obtención de rendibilidades negativas nos últimos anos.

Polo tanto, aínda que a liquidez parece un dos puntos fortes da nova entidade, queda patente a necesidade de máis capital para mellorar a solvencia nos próximos anos, o que tamén servirá para suavizar o elevado nivel de endebedamento que a caracteriza. Ademais, o esforzo levado a cabo en saneamentos e reclasifica-

ción de créditos disparou a taxa de morosidade nos últimos anos e impactou sobre a conta de resultados, o que levará algún tempo superar.

Trátase, en definitiva, do proceso final dun episodio de deterioración do normal funcionamento da principal entidade financeira galega. O que vimos neste traballo é a evolución que experimentaron os indicadores ao longo deste episodio, como reflexo das causas que o orixinaron e das medidas para o saneamento. En calquera caso, cómpre esperar unha melloría se se supera o contexto recesivo e a entidade recupera a súa actividade dentro de parámetros adecuados para o seu normal funcionamento.

BIBLIOGRAFÍA

- BANCO DE ESPAÑA (2008): Circular 3/2008, de 22 de mayo, del Banco de España, sobre determinación y control de los recursos propios mínimos. *Boletín Oficial del Estado*, nº 140, de 10/06/08.
- BANCO DE ESPAÑA (2011a): Circular 4/2011, de 30 de noviembre, del Banco de España, por la que se modifica la Circular 3/2008, de 22 de mayo, sobre determinación y control de los recursos propios mínimos. *Boletín Oficial del Estado*, nº 296, de 09/12/11.
- BANCO DE ESPAÑA (2011b): *Nota sobre el proceso de reestructuración de las cajas de ahorros*. Madrid: Banco de España.
- BANCO DE ESPAÑA (2012): Circular 7/2012, de 30 de noviembre, del Banco de España, a entidades de crédito, sobre requerimientos mínimos de capital principal. *Boletín Oficial del Estado*, nº 297, de 11/12/12.
- CECA (2013): *Proceso de reestructuración. Sector de Cajas de Ahorros. Informe de Avances*. Madrid: Confederación Española de Cajas de Ahorros.
- CHAMORRO, J. (1995): "Valoración de la garantía de los depósitos bancarios e información contable: una primera exploración", *Revista Española de Financiación y Contabilidad*, 24 (82), pp. 145-173.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2009): Real Decreto-ley 9/2009, de 26 de junio, sobre reestructuración bancaria y reforzamiento de los recursos propios de las entidades de crédito. *Boletín Oficial del Estado*, nº 155, de 27/06/09.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2010): Real Decreto-ley 11/2010, de 9 de julio, de órganos de gobierno y otros aspectos del régimen jurídico de las Cajas de Ahorros. *Boletín Oficial del Estado*, nº 169, de 13/07/10.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2011a): Real Decreto-ley 16/2011, de 14 de octubre, por el que se crea el Fondo de Garantía de Depósitos de Entidades de Crédito. *Boletín Oficial del Estado*, nº 249, de 15/10/11.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2011b): Real Decreto-ley 19/2011, de 2 de diciembre, por el que se modifica el Real Decreto-ley 16/2011, de 14 de octubre, por el que se crea el Fondo de Garantía de Depósitos de Entidades de Crédito. *Boletín Oficial del Estado*, nº 291, de 03/12/11.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2011c): Real Decreto-ley 2/2011, de 18 de febrero, para el reforzamiento del sistema financiero. *Boletín Oficial del Estado*, nº 43, de 19/02/11.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2012a): Ley 9/2012, de 14 de noviembre, de reestructuración y resolución de entidades de crédito. *Boletín Oficial del Estado*, nº 275, de 15/11/12.

- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2012b): Real Decreto-ley 18/2012, de 11 de mayo, sobre saneamiento y venta de los activos inmobiliarios del sector financiero. *Boletín Oficial del Estado*, nº 114, de 12/05/12.
- ESPAÑA. JEFATURA DEL ESTADO (2012c): Real Decreto-ley 2/2012, de 3 de febrero, de saneamiento del sector financiero. *Boletín Oficial del Estado*, nº 30, de 04/02/12.
- FUENTES, I. (2001): "Análisis de los efectos de las operaciones de fusión de las entidades bancarias en España", *Economiaz: Revista Vasca de Economía*, 48, pp. 344-363.
- GÓMEZ, J. (2008): "Caixa Galicia: o xigante das finanzas galegas", *Galegos*, 3 (3), pp. 92-97.
- LAFFARGA, J.; MARTÍN, J.; VÁZQUEZ, M. (1985): "El análisis de la solvencia en las instituciones bancarias: propuesta de una metodología y aplicaciones a la banca española", *ESIC-Market*, 48, (abril-junio), pp. 51-73.
- LAFFARGA, J.; MARTÍN, J.; VÁZQUEZ, M. (1986): "El pronóstico a largo plazo del fracaso en las instituciones bancarias: metodología y aplicaciones en el caso español", *ESIC-Market*, 54, (octubre-diciembre), pp. 113-167.
- LAFFARGA, J.; MARTÍN, J.; VÁZQUEZ, M. (1987): "Predicción de la crisis bancaria española: la comparación entre el análisis logit y el análisis discriminante", *Cuadernos de Investigación Contable*, 1 (1), pp. 103-111.
- LÓPEZ, J.; SEBASTIÁN, A. (2008): *Gestión bancaria. Factores claves en un entorno competitivo*. 3ª ed. España: McGrawHill.
- MAIXÉ-ALTÉS, J. (2005): "Cajas de ahorros y desarrollo regional: aspectos diferenciales de los sistemas financieros gallego y asturiano", *Papeles de Economía Española*, 105-106, pp. 254-273.
- MAIXÉ-ALTÉS, J.; LINDOSO, E.; VILAR, M. (2003): *El ahorro de los gallegos: orígenes e historia de Caixa Galicia (1876-2002)*. España: Fundación Caixa Galicia.
- MARTÍNEZ, R.; MOYO, J. (2008): "Selección participativa: el gran secreto del crecimiento de Caixanova", *Capital humano: revista para la integración y desarrollo de los recursos humanos*, 21 (221), pp. 30-38.
- MAUDOS, J.; PASTOR, J. (2000): "La eficiencia del sistema bancario español en el contexto de la Unión Europea", *Papeles de Economía Española*, 84-85, pp. 155-168.
- PISÓN, I.; BUCH, E.; FERNÁNDEZ-FEIJÓO, B. (1996): "Consecuencias actuales de la explosión de los procesos de fusión de las Cajas de Ahorro en el periodo 90-92", *VI Congreso Nacional de la Asociación Científica de Economía y Dirección de la Empresa (ACEDE)*. A Coruña.
- PISÓN, I.; BUCH, E.; FERNÁNDEZ-FEIJÓO, B.; ANDRÉ, R. (1997): "An Analysis of the Merger Convenience of the Savings Bank of a Peripheral European Region", *20ª Annual Congress of the European Accounting Association*. Graz.
- PISÓN, I.; BUCH, E.; FERNÁNDEZ-FEIJÓO, B.; ANDRÉ, R. (1998): "Does the Future of Small European Financial Entities Lie in a Strategy of Mergers? The Spanish Case", *Revista Estudos de Economía*, 18 (2), pp. 117-144.
- SAURINA, J. (2002): "Solvencia bancaria, riesgo de crédito y regulación pública. El caso de la provisión estadística española", *Revista de Economía Pública*, 2 (161), pp. 129-150.